

Євген ІОНІН

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри «Обліку, аналізу і аудиту»,
Донецький національний університет

Анна РОМЕНСЬКА

аспірант,
Донецький національний університет

АНАЛІТИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ В ОЦІНЦІ ВАРТОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

У статті розглянуто теоретичні та практичні аспекти застосування аналітичних інструментів в якості окремої фази оцінки вартості бізнесу, що відповідає вимогам законодавства і здійснюється з метою надання найбільш точної інформації зацікавленим особам. Для підвищення достовірності результатів оцінки враховано специфіку страхової компанії при використанні інструментів аналізу.

Ключові слова: аналітичні інструменти, оцінка вартості страхової компанії, внутрішній і зовнішній аналіз.

Страховий ринок України розвивається стрімкими темпами, в останні роки активізуються процеси купівлі-продажу страхових компаній, і самі страхові компанії вже розглядаються не тільки з позицій здійснення страхової діяльності, але і як окремий товар, у зв'язку з чим зростає затребуваність оцінки цього бізнесу. Процедури оцінки вартості бізнесу міцно входять в ділову практику.

Невід'ємним елементом оцінки вартості бізнесу є аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища, що відображено у міжнародних та національних стандартах оцінки. Згідно з МСО, результатами фінансового аналізу в рамках оцінки вартості бізнесу є [1, с. 259-260]:

- виявлення взаємозв'язків, що існують у звітах про прибутки і збитки та балансах, включно із тенденціями у часі, для оцінки ризику, властивого функціонуванню бізнесу, і перспектив його майбутньої роботи;
- порівняння з аналогічними видами бізнесу, щоб оцінити ризик і вартісні параметри;
- аналіз історичних фінансових звітів для оцінки економічних можливостей і перспектив бізнесу.

Проблематика фінансового аналізу бізнесу досліджується багатьма вітчизняними і зарубіжними вченими, серед яких слід виділити роботи Бернштейна Л., Бурчевського В., Ковальова В., Саліги С., Чумаченка М., Шеремета А. У роботах зазначених авторів розглянуто систему показників оцінки фінансового стану компанії, подано аналітичні процедури і коефіцієнти, характеризуються інструменти аналізу в якості частини механізму управління. У роботах зарубіжних авторів: Дарамодана А., Еванса Ф., Коупленда Т., Пратта Ш., а також українських та російських: Валдайцева С., Івашківської І., Іоніна Є., Есипової В. розглянуті питання оцінки вартості компанії, управління вартістю, основні принципи і методи, види вартості та їх вплив на результати оцінки. Розглянута проблема знаходиться на стику зазначених блоків і є полем застосування аналітичних інструментів для цілей оцінки ринкової вартості з урахуванням особливостей діяльності страхової компанії.

Метою статті є апробація методики аналізу фінансово-господарської діяльності у рамках оцінки вартості бізнесу з урахуванням специфіки функціонування на страховому ринку України. Основні завдання подано у вигляді визначення особливостей страхової компанії, виявлення

найбільш доречних для аналізу страхової компанії аналітичних інструментів та аналіз страхової компанії «Х» для цілей оцінки.

Вартість бізнесу є результатом впливу численних факторів, у зв'язку з чим інформація, необхідна для оцінки, є системою взаємопов'язаних інформаційних блоків. Вона поділяється на зовнішню і внутрішню. Сукупність зовнішньої інформації описує умови функціонування компанії в галузі та економіці в цілому. Виходячи з принципу оптимального співвідношення обсягу продажів, прибутку і фінансових ресурсів, ефективно поєднання цих складових є мірою оцінки в трьох сферах діяльності: інвестиційній, операційній і фінансовій, які визначаються зовнішніми умовами роботи підприємства. [8, с. 61]

Фінансова звітність є найбільш доступною інформацією для проведення аналізу внутрішнього середовища організації. Розглядаються основні фінансові показники і співвідношення, що дозволяють дослідити результати діяльності і дати їм оцінку, а також зробити прогнози.

Згідно з Міжнародними стандартами оцінки в рамках оцінки вартості бізнесу фінансова звітність повинна бути досліджена у таких аспектах:

1. Аналіз в грошовому виразі.
2. Аналіз в процентному виразі.
3. Аналіз в термінах фінансових коефіцієнтів [1, с. 260].

Застосування набору тих чи інших показників обумовлюється цілями аналізу, інформаційними потребами зацікавлених осіб, видом діяльності підприємства і особливостями ведення бізнесу. У зв'язку з тим, що страхова компанія характеризується низкою відмінних особливостей діяльності, що відбиваються безпосередньо в статтях і показниках фінансової звітності, аналіз, як і оцінка вартості даного суб'єкта, будуть дещо відрізнятися від стандартних.

Специфіка страхової компанії виявляється в наступному:

1. Специфіка розподілу чистої виручки від реалізації на покриття витрат, здійснення запобіжних заходів та формування страхових резервів з урахуванням вимог законодавства.
2. Незначна частка матеріальних активів.
3. Ризиковий характер діяльності: страхова компанія

несе зобов'язання за можливими майбутніми збитками, які залежать від співвідношення прибутку і ризиків страхового портфеля.

4. Невідповідність премій і виплат страхових компаній України. Так у 2009 р. на страховому ринку України страхові виплати становили 29% від отриманих премій.
5. Порядок перестраховування, за допомогою якого

страховик перерозподіляє ризики, забезпечує гарантію страхових виплат.

6. Підвищена увага з боку контролюючих органів внаслідок соціальної значимості результатів діяльності.
 7. Страховик є масштабним акумулятором інвестиційних ресурсів.
- З урахуванням зазначених особливостей у рамках

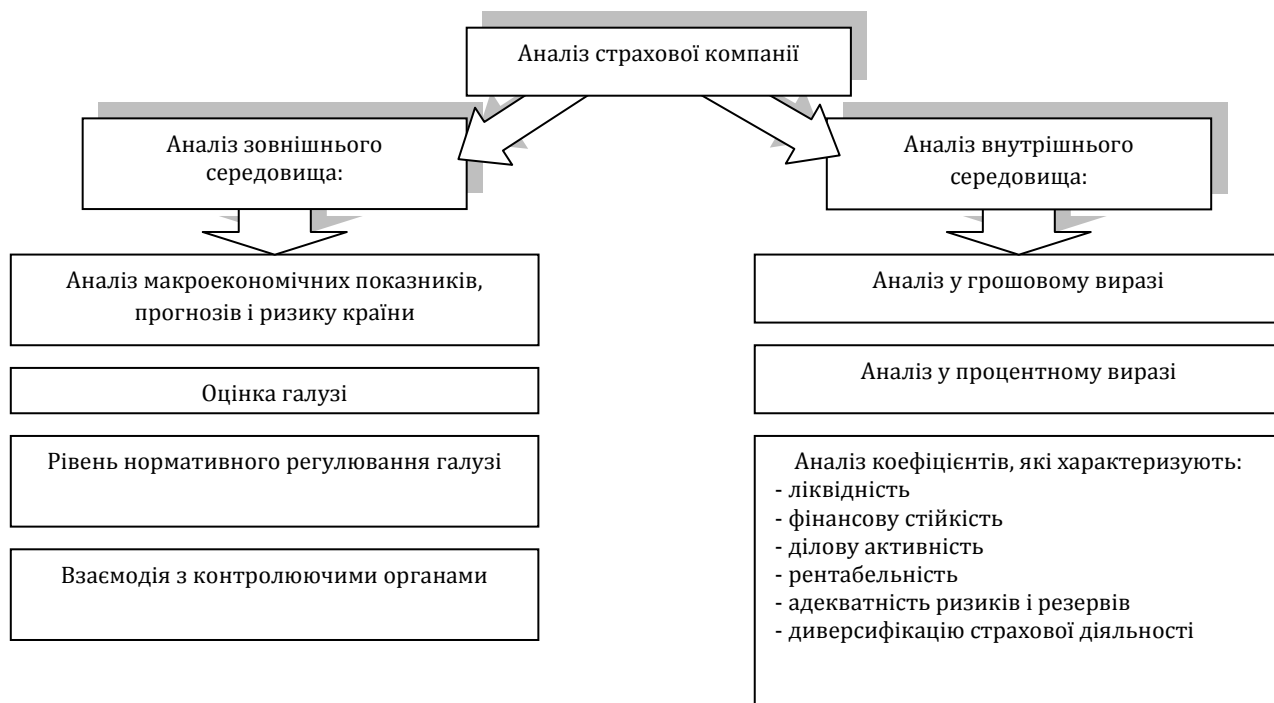

Рис. 1. Напрямки аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища страхової компанії

оцінки вартості страхової компанії проводиться аналіз за наступними напрямками:

Практичну реалізацію аналітичних процедур здійснено на прикладі СК «Х». Аналіз зовнішнього середовища страховика дозволив зробити наступні висновки:

1. Кризові явища 2008-2009 рр. негативно вплинули на економічний розвиток України, що супроводжувалося скороченням ВВП, золото-валютних резервів, посиленням інфляції, безробіття, відтоком іноземних інвестицій та ін. У 2010р. відбувається стабілізація державних фінансів, з'являються позитивні тенденції, поліпшуються прогнози міжнародних інститутів. МВФ прогнозує зростання ВВП України у 2010р. на рівні 3,7%, у 2011р. - 4,5%. Фонд також прогнозує інфляцію в Україні у 2010р. на рівні 9,4%, і 9% - у 2011р. [4]. Відповідно до позитивних прогнозів знижується ризик країни, збільшується платоспроможність населення і попит на страхові послуги.
2. Страховий ринок України характеризується функціонуванням значної кількості страхових організацій, зростанням обсягів операцій, загостренням конкуренції і посиленням уваги зарубіжних страховиків до страхового бізнесу в Україні. Станом на 30 червня 2010 року, загальна кількість страхових компаній в Україні склала 442. [9]
3. Сучасний етап вдосконалення нормативно-правового регулювання страхової діяльності посилює вимоги до страховиків і умови здійснення страхової діяльності. Проте страховик проводить досить відкриту

інформаційну політику і виконує всі вимоги вповноваженого органа щодо розкриття інформації.

4. Аналіз внутрішнього середовища страхової компанії проведено за такими напрямками:
5. Горизонтальний і вертикальний аналіз балансу страховика виявив щорічне збільшення таких статей, як оборотні активи, власний капітал, забезпечення майбутніх витрат і платежів, і в цілому балансу, що відповідає активній політиці страховика і вимогам регулятора. Разом з тим, у 2007 р. значно скорочуються довгострокові фінансові інвестиції (8,7 млн. грн.), збільшується частка довгострокових зобов'язань (з 32 тис. грн. у 2006р. до 390 тис. грн. у 2007р. і 584 тис. грн. у 2008р.). Поряд із збільшенням статутного капіталу (з 20 млн. грн. у 2007 р. до 50 млн. грн. у 2008р.) у 2008р. формується збиток (895,9 тис. грн.).
6. Проте фінансовий аналіз діяльності СК «Х» показав високий рівень конкурентоспроможності компанії, добрий рівень якості активів, а також поширеність на українському ринку. З урахуванням зазначених вище недоліків фінансове становище СК «Х» можна охарактеризувати як добре. Більшість відхилень пов'язані із загальноекономічною нестабільністю і кризовим становищем страхового ринку України у 2008р.

При аналізі коефіцієнтів поряд з використанням загальних показників слід поглибити оцінку специфічних показників, що характеризують безпосередньо страхову діяльність.

Таблиця 1. Аналіз показників адекватності ризиків і резервів

Показник	Формула	Розрахунок показників СК «Х»	
		2007	2008
Коефіцієнт адекватності резервів (k_{ap})	$k_{ap} = \frac{CB}{CP - П}, \quad (1)$ де СВ - страхові виплати, СР - страхові резерви, П - сума перестрахованих ризиків	0,43	0,90
Показник покриття чистих виплат капіталом (k_n)	$k_n = \frac{CB}{ВБ - НМА - ЗВП - ДЗ - ПЗ - ДМП}, \quad (2)$ де ВБ - валюта балансу, НМА - нематеріальні активи, ЗМП - забезпечення майбутніх витрат і платежів, ДЗ - довгострокові зобов'язання, ПЗ - поточні зобов'язання, ДМП - доходи майбутніх періодів.	0,28	0,37
Показник ризику страхування (k_{pc})	$k_{pc} = \frac{СП}{ВБ - НМА - ЗВП - ДЗ - ПЗ - ДМП}, \quad (3)$ де СП - страхові премії.	1,82	1,26

У рамках аналізу адекватності ризиків і резервів до таких показників відносяться наступні.

Коефіцієнт адекватності резервів відображає вимогу Закону України «Про страхування» щодо формування резервів у достатньому для здійснення страхових виплат розмірі.

Для виконання зобов'язань перед страхувальниками страховик формує достатній обсяг власного капіталу, в тому числі статутного капіталу, що відображено в показнику покриття чистих виплат капіталом.

За рахунок страхових премій формується не тільки дохідна частина, але і відповідальність по ризиках. Показник ризику страхування показує, наскільки ефективно страховик розподіляє отримані премії для уникнення майбутніх збитків.

Зазначені показники дають уявлення про відповідність ризиків, прийнятих на страхування, і сформованих резервів. Стабільна політика страховика повинна характеризуватися значенням рівноваги адекватності резервів, деяким збільшенням коефіцієнту покриття чистих виплат капіталом, і скороченням показника ризику страхування, що в цілому підтверджується в ході аналізу СК «Х».

На основі виділених факторів та показників зовнішнього і внутрішнього середовища оцінюються перспективи подальшого функціонування страховика. Негативні тенденції розвитку страхового ринку безпосередньо позначаються на результатах діяльності СК «Х», і хоча наявні позитивні тенденції, необхідно вжити превентивні заходи для попередження неплатоспроможності та збільшення стійкості до зовнішнього впливу. Рекомендується диверсифікувати страховий портфель, напрями інвестування, більш активно застосовувати перестрахування.

Зазначені групи показників характеризуються конкретністю і розраховуються на основі даних звітності страхової компанії. І хоча діяльність оцінювача припускає суб'єктивну оцінку експерта, вона повинна бути обґрунтована фактичними даними.

Специфіка діяльності страхової компанії супроводжується формуванням активів і пасивів, результатів діяльності відповідно до умов функціонування на страховому ринку, нормативним регулюванням. Ці відмінності повинні знайти відображення при оцінці вартості та аналізі страховика. Всі підходи до оцінки вартості бізнесу вимагають аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища для отримання

достовірних даних про вартість бізнесу. Ця мета може бути досягнута тільки за умови виявлення відмінних рис організації та підбору відповідних аналітичних інструментів.

Список літератури

1. Міжнародні стандарти оцінки [Текст]. – Восьме видання, 2008 / Пер. з англ. С. О. Пузенка. – К.: АртЕк, 2008. – 432 с.
2. Про оцінку майна, майнових прав і професійної оцінної діяльності [Текст]: закон України від 12 липня 2001 р. № 2658 ІІІ.
3. Про затвердження Методики оцінки майна [Текст]: постановою КМУ №1891 від 10 грудня 2003 р.
4. [Електронний ресурс] // Зеркало недели. – Режим доступу: <<http://news.zn.ua/news/41326>>.
5. Зятковський, І. В. Оцінка ефективності власності умовах трансформаційної економіки [Текст] / І. В. Зятковський // Фінанси України. – 2006. – № 6. – С. 129-142.
6. Мельник, М. В. Концепція економічного аналізу, орієнтованого на оцінку цінності створення цінності [Текст] / М. В. Мельник, В. Г. Когденко // Економічний аналіз: теорія і практика. – 2010. – №7 (172). – С. 2-9.
7. Нагайчук, Н. Г. Оцінка вартості страхового бізнесу [Текст] / Н. Г. Нагайчук // Фінанси України. – 2008. – №3. – С. 111-116.
8. Оцінка бізнесу [Текст]: учеб. для студентов вузов, обучающ. по экон. спец. / Под ред. А. Г. Грязновой, М. А. Федотовой. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 512 с.
9. Українські ринки фінансових послуг [Електронний ресурс]: звіт про стан та розвиток страхового ринку України. – Режим доступу: <<http://www.forinsurer.com>>.
10. Чернов, В. А. Управленческий учет и анализ коммерческой деятельности [Текст] / В. А. Чернов / Под ред. М. И. Баканова. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 320 с.

РЕЗЮМЕ

Ионин Евгений, Роменская Анна

Аналитические инструменты в оценке стоимости страховой компании

В статье рассмотрены теоретические и практические аспекты применения аналитических инструментов в качестве отдельной фазы оценки стоимости компании, что отвечает требованиям законодательства и осуществляется с целью предоставления наиболее точной информации о стоимости бизнеса заинтересованным лицам. Для повышения достоверности результатов оценки учтена специфика страховой компании при использовании инструментов анализа.

RESUME

Ionin Evgeny, Romenskaya Anna

Analytical tools in estimation of cost of the insurance company

The paper considers theoretical and practical issues of application of analytical tools as a separate phase of the valuation. This corresponds to the requirements of the legislation and implemented in order to provide the most accurate information about the value of business to the interested persons. To improve the reliability of assessment results by using analysis tools take into account the specifics of the insurance company.

Стаття надійшла до редакції 15.10.2010 р.